

HARMADIK ORSZÁGBELI HALLGATÓK ÉS KUTATÓK

- Harmadik országbeli állampolgár: a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek kivételével a nem magyar állampolgárok és a hontalan személyek.
- Első tartózkodási engedély: harmadik országbeli állampolgár számára első alkalommal kiadott, legalább három hónapig érvényes hatósági engedély.
- Az EU-ban jelentkező demográfiai és munkaerő-piaci kihívások sikeres kezeléséhez szükséges a magasán képzett migránsok – köztük a hallgatók és a kutatók – Európába vonzása.
- Ezzel összhangban a hazai Migrációs Stratégia is célként határozza meg a tudásalapú migráció fokozását.
- 2016-ban Magyarországon 7874 tanulmányi célú első tartózkodási engedélyt adtak ki.
- A harmadik országbeli hallgatók magyarországi tanulmányait ösztönzi a Stipendium Hungaricum program, melynek keretében 15005-en jelentkeztek a 2017/18-as tanévre.
- A 2016-ban tartózkodási engedélyt kapó 60 harmadik országbeli kutató 32 százaléka indiai állampolgár. E csoportot az irániak, az amerikaiak és a mexikóiak követik, 4-4 fővel.

A kormány [T/17565](#) számon benyújtott törvényjavaslata az Európai Parlament és a Tanács (EU) [2016/801 irányelv](#)ének nemzeti jogba való átültetését szolgálja. A módosítás fő célkitűzése a jogszabályi keretek javítása azon harmadik országbeli állampolgárok vonatkozásában, akik tanulmányi vagy kutatási célból kívánnak az EU-ba beutazni és három hónapot meghaladó időn át itt tartózkodni.

A következő évtizedekben az Európai Unió jelentős demográfiai és munkaerő-piaci kihívásokkal néz szembe. Az Eurostat előrejelzései szerint a munkaképes korú lakosság 10 millió fővel – mintegy 3 százalékkal – fog csökkenni 2017 és 2027 között. Eközben 2012 és 2025 között a magasabb képzettséget igénylő munkahelyek számának mintegy 23 százalékos növekedése várható – 68 millióról 83 millióra – ami számos szektorban munkaerőhiányt idézhet elő (European Commission – [European Dialogue on Skills and Migration](#)).

E kihívások kezeléséhez elengedhetetlen az európai uniós munkaerőben rejlő potenciál kiaknázása, melynek fő eszközei a készségfejlesztés, az aktivitási ráták növelését célzó politikák támogatása, valamint a munkavállalók EU-n belüli mobilitásának elősegítése. Ugyanakkor ezek az intézkedések önmagukban nem elegendők. A dinamikus gazdaság biztosítása és a jóléti rendszerek fenntarthatósága szempontjából kulcsfontosságú a migráció, a megfelelő készségekkel rendelkező tehetségek Európába vonzása (Európai Bizottság, [2016](#)).

Európa azonban lemaradni látszik a tehetségekért folytatott nemzetközi versenyben. Az Európai Unióban a magasán képzett munkaerő 2000 óta bekövetkezett növekedésének 14 százalékát képviselik bevándorlók, míg ez az arány az Egyesült Államokban 21, Kanadában pedig 31 százalék (European Political Strategy Centre, [2015](#)). **Nemzetközi összehasonlításban az EU inkább az alacsonyan képzett migránsok számára vonzó desztináció.** Az OECD-országokba érkező nem uniós migránsok közül a magasán képzettek 68 százaléka EU-n kívüli OECD-országot választ célként, míg az alacsony képzettségűek közel fele az EU-t (Európai Bizottság, [2016](#)).

Az Európai Unió már az egyetemi tanulmányok vagy a kutatási projektek kezdeti szakaszaiban is kevésbé vonzza a tehetségeket, mint versenytársai, holott a hallgatók és kutatók jelenléte a gazdasági növekedés, az innováció ösztönzése és a hosszú távú munkahelyteremtés szempontjából is jelentős. Így az EU számára kiemelt cél, hogy kiválósági központként vonzóbbá váljon a harmadik országbeli hallgatók és kutatók számára (Európai Bizottság, [2013](#)).

A diákokra vonatkozó [2004/114/EK](#) és a kutatókról szóló [2005/71/EK](#) tanácsi irányelvek felülvizsgálata is e cél előmozdítását szolgálta. Ezek átdolgozásával született meg az Európai Parlament és a Tanács (EU) [2016/801 irányelve](#) (2016. május 11.) a harmadik országbeli állampolgárok kutatás, tanulmányok folytatása, gyakorlat, önkéntes szolgálat, diákcsereprogramok vagy oktatási projektek és au pair tevékenység céljából történő beutazásának és tartózkodásának feltételeiről. Az irányelvet 2018. május 31-ig kell a tagállamok nemzeti jogába átültetni.

A 2016/801 irányelv által hozott fő változások a következők (European Parliament – [Legislative Train Schedule](#)):

- **A kutatási tevékenység vagy a tanulmányok befejezését követően** a kutatók és a hallgatók **legalább kilenc hónapig a tagállamban maradhatnak** álláskeresés vagy vállalkozáskezdés céljából.
- **Egyszerűbbé válik az EU-n belüli mobilitás.** Amennyiben a hallgatók tanulmányaik vagy a kutatók kutatásuk egy részét egy másik tagállamban kívánják folytatni, már nem új vízumkérelmet kell beadniuk, hanem csak értesíteniük kell a tagállamot, ahová költözni terveznek.
- **A kutatók családtagjainak joguk van a kutatóval tartani** – beleértve az EU-n belüli mobilitást is – valamint biztosítani kell számukra a munkavállalás lehetőségét a tartózkodás idejére.
- A tagállamok meghatározhatják, hogy **a hallgatók tanulmányi idejükön kívül hente legfeljebb hány órában folytathatnak gazdasági tevékenységet, ez azonban nem lehet 15 óránál kevesebb.**

Emellett az új irányelv egységes beutazási feltételekről és jobb tartózkodási feltételekről is rendelkezik a harmadik országbeli gyakornok és az [Európai Önkéntes Szolgálat](#) keretében érkező önkéntesek számára. Továbbá nem kötelező rendelkezéseket is tartalmaz a harmadik országbeli diákokra, egyéb önkéntesekre, valamint au pairekre vonatkozóan.

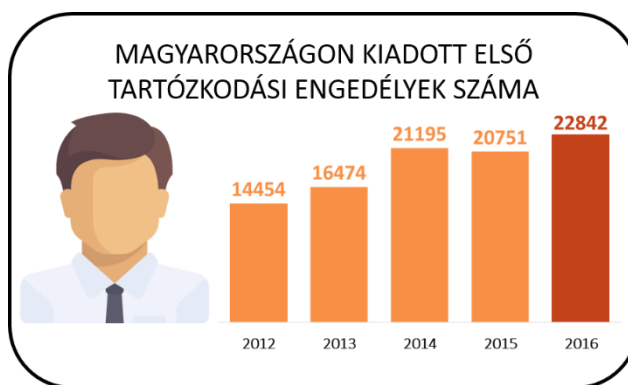
MAGYARORSZÁGI HELYZETKÉP

Migrációs Stratégia

Az [1698/2013. \(X. 4.\) Kormányhatározattal](#) elfogadott [Migrációs Stratégia](#) egyik **fontos célkitűzése** – az európai uniós törekvésekkel összhangban – **a tudásalapú migráció fokozása**. A stratégia hangsúlyozza, hogy a harmadik országbeli diákok és kutatók jelenléte segíti a magyar felsőoktatásban és kutatásban rejlő lehetőségek kiaknázását, serkenti a fejlesztést és az innovációt, valamint pozitívan hat hazánk nemzetközi kapcsolataira.

A stratégia számol a körkörös migrációban – vagyis ugyanazon személy két vagy több ország közti ismétlődő migrációjában ([EMN](#)

1. ábra:

A 2016-ban kiadott első tartózkodási engedélyek megoszlása a tartózkodás célja szerint

Forrás: Infoszolg/[Eurostat](#)

[Glossary](#)) – rejlő lehetőségekkel. Ugyanakkor segíteni kívánja azon harmadik országbeli hallgatók integrációját, akik tanulmányaik befejezésekor a magyar munkaerőpiacon kívánnak elhelyezkedni. Ennek fontos eleme a hallgatók magyar nyelvi és interkulturális képzése, valamint a munkaerő-piaci beilleszkedést támogató programok kidolgozása és működtetése.

Harmadik országbeli hallgatók

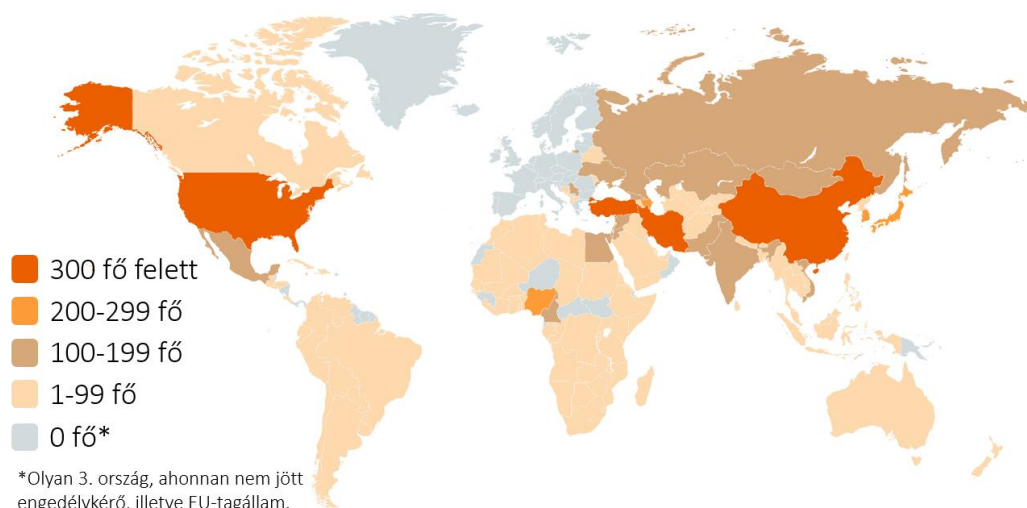
Az [Eurostat](#) adatai szerint a Magyarországon 2016-ban kiadott első tartózkodási engedélyek 34 százalékát – 7874 darabot – tanulmányok folytatása érdekében állították ki. E kategóriában a felsőoktatási hallgatók mellett a köznevelési rendszerben tanulók, valamint a felsőoktatási intézmény által szervezett előkészítő tanulmányokban részt vevők is megjelennek.

A harmadik országbeli hallgatók magyarországi tanulmányait ösztönzi a kormány által 2013-ban alapított Stipendium Hungaricum ösztöndíjprogram. A program céljai sokszínűek (Tempus Közalapítvány – [Stipendium Hungaricum](#)):

- a magyar felsőoktatás nemzetköziesedésének, minőségfejlesztésének segítése;
- a magyar tudományos elit nemzetközi kapcsolatainak erősítése;
- a versenyképes magyar felsőoktatás népszerűsítése;
- a hazánkban végzett külföldi hallgatók segítségével Magyarország nemzetközi gazdasági kapcsolatainak, piacra jutási lehetőségeinek fejlesztése;
- a magyar nyelv és kultúra népszerűsítése;
- a magyarországi fogadó város és régió gazdasági fejlődése.

A 2017/18-as tanévre 15005-en jelentkeztek a Stipendium Hungaricum program keretében. Négy olyan ország is volt, ahonnan több mint 1000 fő jelentkezett: Pakisztán (1885 fő), Jordánia (1194 fő), Azerbajdzsán (1052 fő) és Szíria (1017 fő). A jelentkezők körében a legnépszerűbb a Debreceni Egyetem volt, melyet 2624-en jelöltek meg első helyen. Ezt a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi

2. ábra: Magyarország vonzástérképe a 2016-ban kiadott tanulmányi célú első tartózkodási engedélyek tükrében

 123 ország

49%-a
olyan ország, ahonnan
10 fő vagy annál
kevesebb érkezik.

7874 fő

40%-uk
a TOP küldő
országokból érkezik.

TOP küldő országok

- Törökország: 901 fő
- Kína: 887 fő
- USA: 776 fő
- Irán: 610 fő

Egyetem, majd a Budapesti Corvinus Egyetem követte 2410 illetve 1623 fővel. Az első helyen megjelölt képzési szakok alapján **a legtöbb programtervező informatikus (860 fő), nemzetközi tanulmányok (772 fő) és villamosmérnöki (676 fő) szakon szerettek volna tanulni** (Tempus Közalapítvány – [Statisztikák](#)).

Magyarország szempontjából nem elhanyagolható tényező, hogy **az itt tanuló külföldi hallgatók hogyan járulnak hozzá fogadó városuk gazdaságához**. Egy kutatás (MNO, [2017](#)) **három vidéki egyetem** – a Pécsi Tudományegyetem, a Debreceni Egyetem és a Szegedi Tudományegyetem – **vonatkozásában** vizsgálta ezt a kérdést, 500-500 külföldi diák bevonásával. A publikált eredmények nem térnek ki arra, hogy az EU-ból illetve a harmadik országból érkező hallgatók költségei között milyen különbségek rajzolódnak ki.

Összességében **a 11 ezer nemzetközi hallgató által a három városban** lakhatásra, megélhetésre és szórakozásra **elköltött összeg évi 22,12 milliárd forintra tehető. Tandíjra további 20,8 milliárd forintot költenek**. Ez munkahelyekre vetítve azt jelenti, hogy **a három városban átlagosan egy külföldi hallgató 1,2 munkahelyet teremt**, összességében 13000-t. Az elköltött pénz a három megye esetében az éves GDP 0,6 százalékára tehető.

Harmadik országbeli kutatók

Azt, hogy hány harmadik országbeli kutató tartózkodik az EU-ban vagy Magyarországon, nehéz meghatározni. Egy kutatás felhívja rá a figyelmet, hogy ugyan a [2005/71/EK](#)

irányelv szellemében létezik egy szűk meghatározása annak, hogy ki tekinthető kutatónak, de az ez alapján gyűjtött adatok nem adnak valós képet az itt dolgozó harmadik országbeli kutatók számáról, hiszen kutatói tevékenységet nemcsak kutatási célú tartózkodási engedéllyel lehet végezni. Pl. kutathat a tanulmányi célú tartózkodási engedéllyel rendelkező egyetemi hallgató vagy a kereső tevékenység céljával érkező, magán kutatóintézetben dolgozó harmadik országbeli állampolgár is (Ács – Gellerné Lukács, [2012](#)).

A szűk értelmezést követve hazánkban csekély a harmadik országbeli kutatók száma. Az elmúlt öt évben a kutatási céllal kiadott tartózkodási engedélyek száma 26 és 86 között mozgott, 2016-ban 60 ilyen engedélyt adtak ki. Az elutasítási arány 2014-ben kiugró, 57 százalékos volt (Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal adatkérés, 2017).

Több mint 20 harmadik országbeli kutatóval készített interjú eredményei rávilágítanak, hogy **a Magyarországra érkező kutatók fő motivációja a kutatási lehetőség**, ide értve a kutatásvezető szakmai hírnevét vagy a jól felszerelt laboratóriumokat. Ehhez képest **a célország másodlagos tényező. A válaszadók nagy része elégedett a munkakörülményeivel, szeret Magyarországon**. A régebb óta hazánkban élők jellemzően itt képzelik el a jövőjüket, a PhD-tanulmányokat végzők illetve a fiatal kutatók azonban inkább kutatói karrierjük átmeneti állomásaként tekintenek Magyarországra (Ács – Gellerné Lukács, [2012](#)).

Források:

- [2007. évi II. törvény](#) a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról
- Ács Vera – Gellerné Lukács Éva: Kutatói mobilitás, avagy harmadik országbeli állampolgár kutatók migrációja és magyarországi integrációja – [Demográfia](#), 2012, 55. évf. 1. szám, pp. 69-102.
- Lukács Csaba: Jelentős hasznot hajtanak a külföldi diákok – [MNO](#), 2017. május 9.
- Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal – [Statisztikák](#)
- Eurostat – [Residence permits](#)

Készítette: Holle Alexandra
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-4529; (1) 441-6486